

1.12. Анализ на финансовите потоци в управлението на отпадъците в България

СЪДЪРЖАНИЕ

I.	Разходи за управление на отпадъците	390
II.	Финансиране на разходите за управление на отпадъците в България	395
II.1.	Финансиране на разходите за управление на отпадъците в периода 2008-2013 г.	395
II.2.	Финансиране на разходите за управление на отпадъците в периода 2014-2020 г.	397
II.2.1.	Финансиране от Оперативна програма „Околна среда“	397
II.2.2.	Финансиране от общинските бюджети	401
II.2.3.	Финансиране от ПУДООС.....	406
II.2.4.	Възможности за финансиране на изграждането и експлоатацията на инфраструктура за управление на отпадъците	407

Списък на таблиците и фигурите

Таблица 1. Разходи за управление на отпадъците в контекста на разходите за опазване на околната среда в България за периода 2008-2013 г.	391
Таблица 2. Разходи за управление на отпадъците в контекста на разходите за опазване на околната среда в България за периода 2014-2018 г.	392
Таблица 3. Разходи за услуги, свързани с околната среда в България за периода 2014-2018 г. (хил.лв.)	393
Таблица 4. Разходи за управление на отпадъците по икономически дейности в България за периода 2009-2018 г.	394
Таблица 5. Финансиране на инфраструктура за управление на отпадъците по ОПОС 2007-2013 г.	398
Таблица 6. Финансиране на инфраструктура за управление на отпадъците по ОПОС 2014-2020 г.	399
Таблица 7. Разходи на 1 тон капацитет на инсталациите за третиране на отпадъци....	400
Таблица 8. Разходи за управление на отпадъците, финансирани от общините	402
Таблица 9. Междубщински различия в разходите за управление на отпадъците през 2018 г.....	403
Таблица 10. Изразходвани средства за безвъзмездна помощ от ПУДООС по политики на околната среда (лв.)	406
Фигура 1. Структура на източниците на финансиране на оперативните разходи в управлението на отпадъците в периода 2009-2013 г.	395
Фигура 2. Структура на източниците на финансиране на инвестиционните разходи в управлението на отпадъците в периода 2008-2013 г.	396

Целта на настоящия анализ е да отговори на следните въпроси:

- Какво е мястото на разходите за управление на отпадъците в контекста на разходите за опазване на околната среда
- Какви са тенденциите в динамиката на разходите за управление на отпадъците в периода 2008-2018
- Какво е разпределението по сектори и отрасли на разходите за управление на отпадъците в страната
- Какво е разпределението на разходите от гл.т. на инвестиции и оперативни разходи
- Какви са източниците на финансиране на оперативните и инвестиционните разходи в управлението на отпадъците

I. РАЗХОДИ ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА ОТПАДЪЦИТЕ

Анализът на разходите за управление на отпадъците е изготвен въз основа на информация от НСИ. През 2014 г. НСИ променя методологията на отчитане на разходите за опазване на околната среда в съответствие с приемането на Регламент за изменение (Регламент (ЕС) № 538/2014) на Регламент 691/2011 Икономически сметки за околната среда. По този начин Регламент 691/2011 Икономически сметки за околната среда е допълнително надграден и са въведени 3 допълнителни модула:

- сметки за разходите, свързани с опазването на околната среда (икономическите ресурси, заделени за опазване на околната среда)
- сметки за сектора на екологичните стоки и услуги (производствените дейности на дадена държава, които създават екологични стоки и услуги)
- енергийни сметки (доклади за физически енергийни потоци като електричество, изразено в тераджаули, в рамките на дадена икономика и изходящите потоци към други икономики/околната среда).

В съответствие с тези нови изисквания от 2014 г. НСИ започва да отчита разходите за услуги, свързани с околната среда (за отвеждане и пречистване на отпадъчни води и обезвреждане на отпадъци и др.) отделно от разходите за опазване на околната среда. Поради тази причина анализираният за целите на разработването на НПУО период е разделен на два подпериода с оглед невъзможността за съпоставимост на данните. Тези периоди са за 2008-2013 г. и 2014-2018 г.

Таблица 1. Разходи за управление на отпадъците в контекста на разходите за опазване на околната среда в България за периода 2008-2013 г.

	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Разходи за управление на отпадъците (хил.лв.)	580 949	540 974	677 371	749 118	1 078 291	1 174 316
в т.ч. инвестиции (хил.лв.)	180 383	119 307	241 997	166 455	145 055	215 341
Разходи за опазване на околната среда (хил.лв.)	1 700 329	1 280 563	1 273 777	1 438 165	1 693 583	2 098 906
в т.ч. инвестиции (хил.лв.)	835 826	545 291	545 564	511 813	413 573	743 585
Дял на разходите за управление на отпадъците в разходите за опазване на околната среда	34,2%	42,2%	53,2%	52,1%	63,7%	55,9%
Дял на инвестициите за управление на отпадъците в инвестициите за опазване на околната среда	21,6%	21,9%	44,4%	32,5%	35,1%	29,0%
Дял на инвестициите за управление на отпадъците в общите разходи за управление на отпадъците	31,0%	22,1%	35,7%	22,2%	13,5%	18,3%
Брутен вътрешен продукт (хил.лв.)	69 295 031	68 321 610	74 406 713	80 681 918	82 209 022	81 919 394
Дял на разходите за управление на отпадъците в БВП	0,84%	0,79%	0,91%	0,93%	1,31%	1,43%
Динамика на общо разходите за управление на отпадъците (% предх.год.=100)	100,0%	93,1%	125,2%	110,6%	143,9%	108,9%
Динамика на инвестициите за управление на отпадъците (% предх.год.=100)	100,0%	66,1%	202,8%	68,8%	87,1%	148,5%
Динамика на БВП (% предх.год.=100)	100,0%	98,6%	108,9%	108,4%	101,9%	99,6%

Източник: Национален статистически институт и собствени изчисления

В периода 2008-2013 г. разходите за управление на отпадъците имат най-висок дял в общите разходи за опазване на околната среда в България като този дял непрекъснато нараства през анализирания период и изпреварват всички останали сектори на околната среда.

Преобладаващата част от разходите по управление на отпадъците в страната през този период се формират от оперативни разходи. В сравнение с другия голям сектор на опазването на околната среда – управлението на отпадъчните води, при управлението на отпадъците делът на инвестициите в общата структура на разходите през този период е сравнително нисък.

В тази връзка общата динамика на разходите за управление на отпадъците в страната се определя от нарастващите оперативни разходи на бизнеса и общините в резултат от

усилията им за постигане на различните нормативни изисквания и цели, свързани с управлението на отпадъците и др. В отделни години от анализирания период – 2008 г. и 2010 г. динамиката на разходите за управление на отпадъците се влияе и от разходи с инвестиционна насоченост:

- Разплащанията по проектите по програма ИСПА, свързани с изграждането на 5 депа за битови отпадъци (Монтана, Русе, Севлиево, Силистра и Созопол) и рекултивация на 14 общински сметища (2008-2010 г.), разплащания по ОПОС 2007-2013 г. за проекти на общини по отпадъци, както и на съоръжния за битови отпадъци, финансирани от ПУДООС през 2011 и 2012 г.
- Изграждането на инсталации за оползотворяване на отпадъци от страна на бизнеса (2008 г.)
- Изграждането на съоръжения за третиране на индустриални отпадъци от големите електроцентрали по линия на изискванията на комплексните разрешителни (2010 г.).
- Разплащания по ОПОС 2007-2013 г. свързани с изграждането на общинска инфраструктур за управление на отпадъците през 2012 и 2013 г.

Таблица 2. Разходи за управление на отпадъците в контекста на разходите за опазване на околната среда в България за периода 2014-2018 г.

	2014	2015	2016	2017	2018
Разходи за управление на отпадъците (хил.лв.)	1 532 055	1 374 497	1 068 447	1 195 919	1 228 282
в т.ч. инвестиции (хил.лв.)	397 458	588 575	191 275	145 645	127 452
Разходи за опазване на околната среда (хил.лв.)	3 326 842	3 064 679	1 894 958	1 934 958	2 036 892
в т.ч. инвестиции (хил.лв.)	1 630 147	1 841 950	551 747	459 916	498 849
Дял на разходите за управление на отпадъците в разходите за опазване на околната среда	46,1%	44,8%	56,4%	61,8%	60,3%
Дял на инвестициите за управление на отпадъците в инвестициите за опазване на околната среда	24,4%	32,0%	34,7%	31,7%	25,5%
Дял на инвестициите за управление на отпадъците в общите разходи за управление на отпадъците	25,9%	42,8%	17,9%	12,2%	10,4%
Брутен вътрешен продукт (хил.лв.)	83 857 173	89 332 814	95 091 969	102 307 942	109 694 805
Дял на разходите за управление на отпадъците в БВП	1,83%	1,54%	1,12%	1,17%	1,12%
Динамика на общо разходите за управление на отпадъците (% предх.год.=100)	130,5%	89,7%	77,7%	111,9%	102,7%

	2014	2015	2016	2017	2018
Динамика на инвестициите за управление на отпадъците (% , предх.год.=100)	184,6%	148,1%	32,5%	76,1%	87,5%
Динамика на БВП (% , предх.год.=100)	102,4%	106,5%	106,4%	107,6%	107,2%

Източник: Национален статистически институт и собствени изчисления

Таблица 3. Разходи за услуги, свързани с околната среда в България за периода 2014-2018 г. (хил.лв.)

	2014	2015	2016	2017	2018
Разходи за услуги, свързани с околната среда (отвеждане и пречистване на отпадъчни води и обезвреждане на отпадъци, в т.ч. такса за битови отпадъци) -общо	684 423	696 007	866 764	748 644	346 630
Общо разходи за услуги, свързани с околната среда в икономиката	372 662	375 878	400 216	384 064	346 630
Разходи за услуги (за отвеждане и пречистване на отпадъчни води)	28 636	29 608	38 306	39 338	35 555
Разходи за услуги (за извозване и обезвреждане на отпадъци)	344 026	346 270	361 910	344 726	311 075
Разходи на домакинствата (за годишна такса за битови отпадъци към общините)	311 761	320 129	466 548	364 580	n/a

Източник: Национален статистически институт и собствени изчисления

Данните за периода 2014-2018 г. отново показват водещото значение на разходите за управление на отпадъците. Те формират около и над половината от общите разходи за опазване на околната среда в страната, като делът им нараства в края на анализирания период. Нараства и делът на разходите за управление на отпадъците в БВП.

В отделни години динамиката на разходите за управление на отпадъците се влияе от плащанията по ОПОС - 2014 и 2015 г., когато абсолютният размер на инвестициите и делът им в общите разходи за управление на отпадъци е по-висок. Като цяло обаче разходите за управление на отпадъците имат преобладаващо текущ характер подобно на периода 2008-2013 г.

Разходите за услуги, свързани с отпадъците, формират около 90-95% от разходите за услуги, свързани с околната среда.

Основните сектори, в които се извършват разходи по управлението на отпадъците, са индустрията и публичния сектор (управление на битовите отпадъци от страна на общините) (вж. следващата таблица). Сумарно на тях се падат 98-99% от общите разходи за управление на отпадъците в страната. В рамките на индустрията с най-голямо значение са т.нар. специализирани производители на еко услуги – организациите по оползотворяване на отпадъци, на които се падат средно около 70% от разходите по управление на отпадъците в рамките на индустрията. Ако към разходите на публичния сектор в следващата таблица се прибавят и разходите за услуги по отпадъците (които от 2014 г. се отчитат отделно), то делът на публичния сектор ще нарастне за сметка на този на индустрията.

Таблица 4. Разходи за управление на отпадъците по икономически дейности в България за периода 2009-2018 г.

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Всичко разходи за управление на отпадъците (хил.лв.)	540 974	677 371	749 118	1 078 291	1 174 316	1 532 055	1 374 497	1 068 447	1 195 919	1 228 282
Селско, горско и рибно стопанство (хил.лв.)	82	524	64	1 714	436	102 953	46 045	42 780	51 455	33 220
Индустрия и строителство (хил.лв.)	252 797	409 669	425 547	538 110	583 340	538 345	458 334	482 767	565 530	548 259
Други дейности (в т.ч. държавно управление) (хил.лв.)	288 095	267 178	323 507	538 467	590 540	890 757	870 118	542 900	578 934	646 803
Структура (%)										
Всичко разходи за управление на отпадъците	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
Селско, горско и рибно стопанство	0,0%	0,1%	0,0%	0,2%	0,0%	6,7%	3,3%	4,0%	4,3%	2,7%
Индустрия и строителство	46,7%	60,5%	56,8%	49,9%	49,7%	35,1%	33,3%	45,2%	47,3%	44,6%
Други дейности (в т.ч. държавно управление)	53,3%	39,4%	43,2%	49,9%	50,3%	58,1%	63,3%	50,8%	48,4%	52,7%
Динамика (% предх.год.=100)										
Всичко разходи за управление на отпадъците	100,0%	125,2%	110,6%	143,9%	108,9%	130,5%	89,7%	77,7%	111,9%	102,7%
Селско, горско и рибно стопанство	100,0%	639,0%	12,2%	2678,1%	25,4%	23613,1%	44,7%	92,9%	120,3%	64,6%
Индустрия и строителство	100,0%	162,1%	103,9%	126,5%	108,4%	92,3%	85,1%	105,3%	117,1%	96,9%
Други дейности (в т.ч. държавно управление)	100,0%	92,7%	121,1%	166,4%	109,7%	150,8%	97,7%	62,4%	106,6%	111,7%

Източник: Национален статистически институт и собствени изчисления

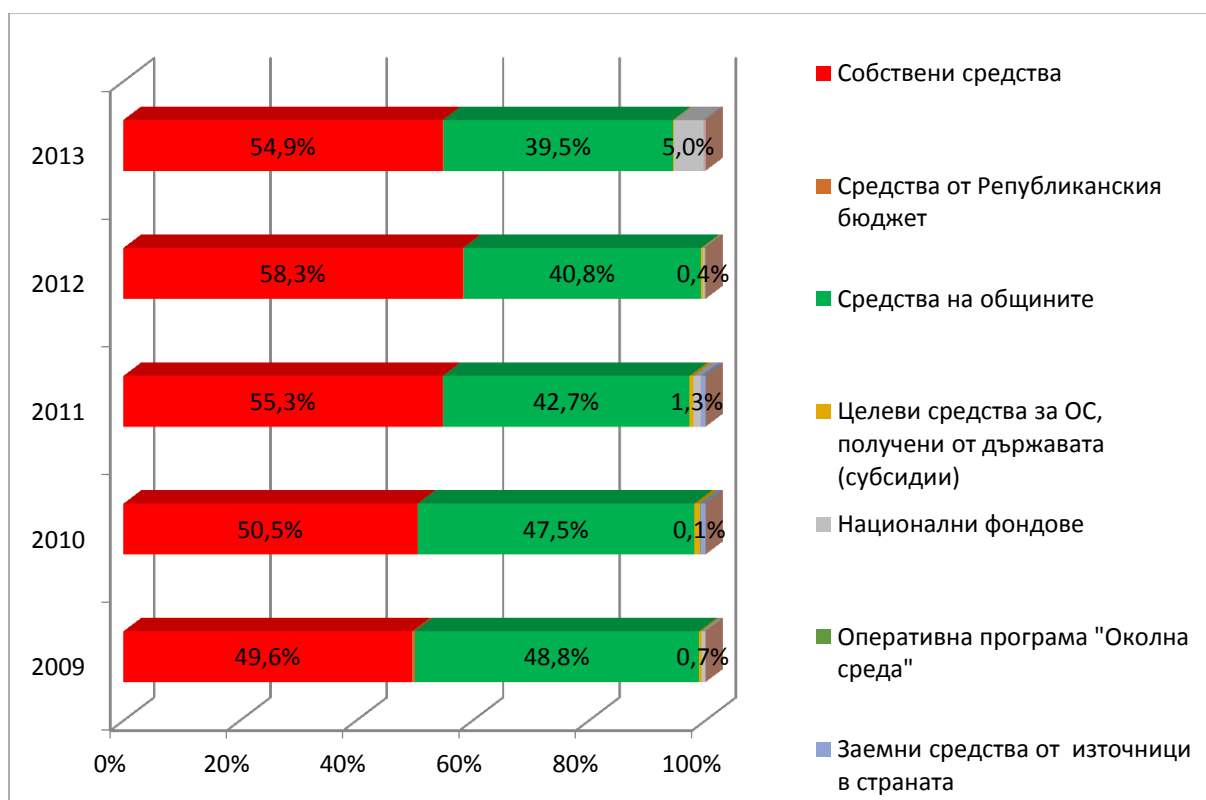

II. ФИНАНСИРАНЕ НА РАЗХОДИТЕ ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА ОТПАДЪЦИТЕ В БЪЛГАРИЯ

II.1. Финансиране на разходите за управление на отпадъците в периода 2008-2013 г.

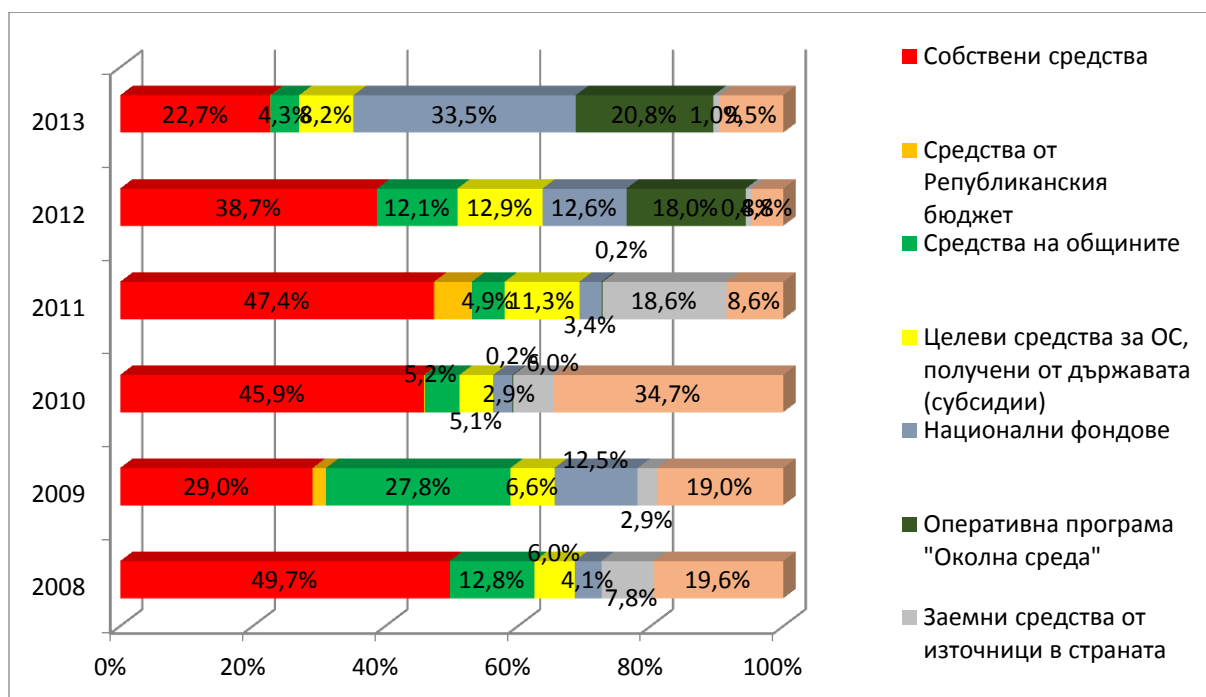
Както бе посочено по-горе, от 2014 г. НСИ прилага нова методология при отчитането на разходите за опазване на околната среда, в т.ч. и за управление на отпадъците, което налага разделянето на анализирания период на два под-периода 2008-2013 г. и 2014-2020 г.

Фигура 1. Структура на източниците на финансиране на оперативните разходи в управлението на отпадъците в периода 2009-2013 г.

Източник: Национален статистически институт и собствени изчисления

Фигура 2. Структура на източниците на финансиране на инвестиционните разходи в управлението на отпадъците в периода 2008-2013 г.

Източник: Национален статистически институт и собствени изчисления

Оперативните разходи в управлението на отпадъците се поделят между организациите по оползотворяване на отпадъците и общините (за управлението на битовите отпадъци).

Структурата на източниците на финансиране на инвестициите варира през различните години от анализирания период. С най-висок дял през всички анализирани години са собствените средства, които представляват средствата на бизнеса, отделени за инвестиции в инфраструктура за управлението на отпадъците.

Средствата от държавния бюджет и целевите субсидии през различните години включват средства, отпуснати целево за: изграждане на депа за битови отпадъци, реконструкция и разширение на съществуващи депа за битови отпадъци, инсталации за сепариране и предварително третиране на битови отпадъци, доставка на техника за регионални депа, закриване и рекултивация на депа за битови отпадъци. Размерът на част от тези средства се определя с решение на Министерския съвет, а другите се определят поименно за съответните общини с приложение към Закона за държавния бюджет на Република България.

Средствата на общините включват средства от такса за битови отпадъци и собствени приходи (местни данъци, постъпления от наеми, продажба на имущество и т.н.), които след покриване на оперативните разходи по предоставянето на различни услуги, в случай на икономии насочват за инвестиционни цели.

Безвъзмездните помощи от чужбина включват разплащанията по линия на проектите по Програма ИСПА, разгледани по-горе.

Реалното усвояване на средствата по ОПОС 2007-2013 г. стартира през 2010 г. като всяка година усвояването се подобрява и то е най-високо през 2012 и 2013 г.

II.2. Финансиране на разходите за управление на отпадъците в периода 2014-2020 г.

Финансирането на разходите за управление на отпадъците в периода 2014-2020 г. е анализирано на база на налична информация от МОСВ и Министерство на финансите, тъй като НСИ не е публикувало официално такава информация.

II.2.1. Финансиране от Оперативна програма „Околна среда“

Финансирането по линия на ОПОС за двата програмни периода е представено в следващите две таблици. Финансирането по ОПОС 2007-2013 г. се разглежда като финансиране през периода 2014-2020 г., тъй като договорите са сключени в края на програмния период 2007-2013 г., но реалното изпълнение и разплащане е осъществено в следващия програмен период.

През програмен период 2007-2013 г. са финансирани инвестиционни проекти в 20 РСУО. Финансирано е изграждането на:

- клетки на депа за битови отпадъци с общ капацитет 6 408 887 тона
- инсталации за предварително третиране на смесени битови отпадъци с общ капацитет 387 065 тона/год
- инсталации за компостиране на зелени отпадъци с общ капацитет 200 667 тона/год
- инсталации за анаеробно разграждане с общ капацитет 20 000 тона/год
- площадки за временно съхранение на отпадъци - 4 РСУО
- рекултивация на депа - 2 РСУО
- претоварни станции - 4 РСУО
- инсталации за третиране на строителни отпадъци - 4 РСУО
- депо за инертни отпадъци - 1 РСУО

Общото финансиране по ОПОС 2007-2013 г. под формата на безвъзмездна финансова помощ (БФП) е в размер на 752 338 880.74 лв.

Таблица 5. Финансиране на инфраструктура за управление на отпадъците по ОПОС 2007-2013 г.

Договори с РСУО	Капацитет на изградени инсталации за предварително третиране (т/год)	Капацитет на изградени инсталации за компостиране (т/год)	Капацитет на изградени анаеробни инсталации (т/год)	Капацитет на изградени клетки на депа (т)	Площадка за временно съхраняване	Рекултивация на депо	Претоварни станции	Инсталация за третиране/ рециклиране на строителни отпадъци	Депо за инертни отпадъци	БФП (лв.)
Хасково	42 000	2 000		148 500	х					26 954 585,36
Габрово		10 000		373 218						22 284 004,10
Перник	41 600	3 000		219 000						16 503 401,18
Панагюрище		2 000		59 765		х				16 512 095,74
Ямбол				288 419						29 389 564,13
Разлог		3 500		131 006						11 845 268,97
Бургас	10 000	5 000		400 000	х		х			40 385 216,12
Варна		16 000		401 944				х	х	23 110 204,19
Добрич	52 200	16 647		240 000	х		х	х		35 842 515,98
Велико Търново	50 000	28 000		173 776						30 407 575,99
Бяла	3 400	1 820		65 600						22 054 200,71
Видин		8 000		406 000		х		х		19 094 745,72
Плевен	53 865	25 700		785 500	х			х		26 183 788,57
Левски	30 000	15 000		94 339						40 749 159,18
Луковит	2 000			164 700			х			21 212 758,57
Ботевград				238 920						14 489 450,40
Костенец	25 000	20 000		266 080						8 645 362,90
Стара Загора	30 000	20 000		1 200 000			х			49 084 180,16
София	41 000	24 000	20 000	724 000						291 537 381,11
Малко Търново	6 000			28 120						6 053 421,66
ВСИЧКО	387 065	200 667	20 000	6 408 887						752 338 880,74

Източник: МОСВ

През програмен период 2014-2020 г. са финансирани инвестиционни проекти за изграждане на инсталации за предварително третиране на отпадъци, компостиране на зелени отпадъци и анаеробни инсталации в 24 РСУО, като за някои РСУО са сключвани по няколко договора с оглед на това, че дадената инсталация ще обслужва отделни общини от РСУО. Финансирането е както следва:

- инсталации за предварително третиране на смесени битови отпадъци с общ капацитет 247 879,35 тона/год
- инсталации за компостиране на зелени отпадъци с общ капацитет 159 205,94 тона/год
- инсталации за анаеробно разграждане с общ капацитет 64 316 тона/год

Общото финансиране по ОПОС 2014-2020 г. под формата на безвъзмездна финансова помощ (БФП) е в размер на 276 509 827,86 лв.

Таблица 6. Финансиране на инфраструктура за управление на отпадъците по ОПОС 2014-2020 г.

Договори с РСУО	Капацитет на изградени инсталации за предварително третиране (т/год)	Капацитет на изградени инсталации за компостиране (т/год)	Капацитет на изградени анаеробни инсталации (т/год)	БФП (лв.)
Пазарджик	41 000	12 598		13 929 186,40
Пазарджик	15 000	4 000		7 152 754,56
Асеновград	22 447	11 994		9 835 581,15
Русе			17 845	25 995 954,18
Оряхово	15 300	8 700		10 076 347,86
Карлово		6 500		3 499 732,13
Карлово		2 900		2 534 951,23
Троян	6 300	2 200		4 595 576,97
Пловдив		15 000		6 070 538,46
Пловдив		6 200		4 130 492,60
Пловдив		2 300		2 581 849,65
Пловдив		6 170		4 089 832,21
Гоце Делчев	12 300	2 100		6 870 739,69
Ямбол		2 400		2 549 369,15
Сандански	10 430	2 623		7 066 340,38
Харманли		2 690		2 440 464,76
Харманли		3 000		2 687 917,68
Монтана		3 696		2 793 352,70
Монтана		6 150		4 397 921,77
Монтана		3 004		2 410 619,56
Монтана		2 128		2 491 491,77
Монтана		2 257		2 446 008,18

Договори с РСУО	Капацитет на изградени инсталации за предварително третиране (т/год)	Капацитет на изградени инсталации за компостиране (т/год)	Капацитет на изградени анаеробни инсталации (т/год)	БФП (лв.)
Мадан	4 197	2 095		6 736 381,56
Севлиево		3 900		1 832 720,53
Костинброд	20 997	9 988		13 017 333,47
Благоевград	24 117	2 516		8 982 862,96
Благоевград			15 819	30 150 205,53
Златица	5 678	2 929		6 616 178,41
Бургас			30 652	29 393 779,29
Ботевград	8 700	2 700		7 240 028,40
Петрич	10 481	4 150		7 150 599,51
Враца		8 000		4 400 662,69
Разград	30 932	4 168		8 591 056,88
Доспат	6 400	2 150		7 291 890,44
Горна Малина	12 000	4 000		7 234 203,76
Елхово	1 600	4 000		7 224 901,39
ВСИЧКО	247 879,35	159 205,94	64 316,00	276 509 827,86

Източник: МОСВ

Въз основа на информацията от договорените проекти са изчислени разходи на 1 тон капацитет за съответните инсталации. Изчислените стойности ще бъдат използвани при остойностяването на инвестиционните мерки в НПУО 2021-2028 г.

Таблица 7. Разходи на 1 тон капацитет на инсталациите за третиране на отпадъци

	Инсталации за предварително третиране на смесени отпадъци	Инсталации за компостиране на зелени отпадъци	Инсталации за анаеробно третиране на биоотпадъци
Всичко разходи по проектите (лв.)	247 879,35	159 205,94	64 316,00
Пропорционален дял на съответната инсталация в общите разходи по проекта (на база тонаж)	0,61	0,39	0,14
Пропорционален дял на съответната инсталация в общите разходи по проекта (лв.)	136 877 714,27	121 840 344,99	108 732 901,95
Разходи на 1 тон капацитет за съответната инсталация	552,19	765,30	1 690,60

Източник: МОСВ, ОПОС 2014-2020, собствени изчисления

В допълнение към финансирането на инсталации за третиране на отпадъци, по ОПОС 2014-2020 г. са финансирани проекти по следните други направления:

- Проектиране и изграждане на инсталация за комбинирано производство на енергия в София с оползотворяване на RDF – трета фаза на интегрирана система от съоръжения за третиране на битовите отпадъци на Столична община - общо договорени средства 369 741 082.16 лв., в т.ч. 177 629 778.24 лв. БФП.
- „Рекултивация на депа за закриване, предмет на процедура по нарушение на правото на ЕС по дело С-145/14 - общо договорени средства към 12.08.2020 г. по сключените 48 административни договори за БФП са 107 743 672,97 лв., в т.ч. 107 738 772,97 лв. БФП. 7 проектни предложения все още са в оценка. Общият бюджет по обявената процедура е 120 млн. лв. с възможност за увеличаване в зависимост от наличния свободен ресурс по приоритетна ос 2 „Отпадъци“.

II.2.2. Финансиране от общинските бюджети

В съответствие с отговорностите, вменени им по силата на ЗУО, общините предоставят и финансират следните услуги, свързани с управлението на отпадъците:

- осигуряване на съдове за съхраняване на битовите отпадъци - контейнери, кофи и други
- събиране, включително разделно на битовите отпадъци и транспортирането им до депата или други инсталации и съоръжения за третирането им
- проучване, проектиране, изграждане, поддържане, експлоатация, закриване и мониторинг на депата за битови отпадъци или други инсталации или съоръжения за обезвреждане, рециклиране и оползотворяване на битови отпадъци
- почистване на уличните платна, площадите, алеите, парковете и другите територии от населените места, предназначени за обществено ползване

Разходите за предоставянето на тези услуги се финансират чрез постъпления от такса за битови отпадъци, която населението и бизнеса заплащат на годишна база. Тези разходи се отчитат в общинските бюджети по дейност 623 "Чистота" по Единната бюджетна класификация (ЕБК). В допълнение към тези разходи, общините отчитат и други разходи по дейност "627 "Управление на дейностите по отпадъците", включващи разходи по проекти (ОПОС и др.). За целите на настоящия анализ, тези средства няма да се разглеждат, за да се избегне двойно броене.

Таблица 8. Разходи за управление на отпадъците, финансирани от общините

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Разходи по дейност 623 "Чистота" (лв.)	367 670 932	370 616 612	382 326 766	435 999 720	459 699 537	498 791 553
Всичко бюджетни разходи на общините (лв.)	55 360 514	59 057 566	61 903 608	74 292 511	65 704 018	85 442 959
Динамика (% предх.год.=100)	4 453 748 275	4 899 829 103	4 623 405 174	5 166 927 118	5 511 215 552	6 204 291 781
Разходи по дейност 623 "Чистота"						
Всичко бюджетни разходи на общините		1,01	1,03	1,14	1,05	1,09
Дял на разходите по управление на отпадъците в общите бюджетни разходи		1,07	1,05	1,20	0,88	1,30

Източник: Министерство на финансите, собствени изчисления

Данните показват, че като цяло динамиката на разходите за управление на отпадъците в общинските бюджети е сходна на динамиката на общите бюджетни разходи, което води до запазване на относителния дял в общите бюджетни разходи за целия разглеждан период.

В следващата таблица са представени данни за 2018 г. за разходите по отделните услуги по управление на отпадъците, предоставяни от общините. Средните стойности на разходите на 1 жител и на 1 тон отпадък ще бъдат използвани остойносттаването на инвестиционните мерки в бъдещия НПУО.

Таблица 9. Междубщински различия в разходите за управление на отпадъците през 2018 г.

	Малки общини (под 10 хил.жители)	Средни общини (10-50 хил. жители)	Големи общини (50-100 хил.жители)	Много големи общини (над 100 хил.жители)	Столична община	България
Разходи (лв.)						
Общо стойност на одобрената план-сметката по чл. 66 от ЗМДТ за 2018 г. и изпълнение към 31.12.2018 г. (лв.), в т.ч.:	62 240 362	206 048 148	75 599 950	133 551 624	196 345 747	673 785 830
- за осигуряване на съдове за съхраняване на битовите отпадъци - контейнери, кофи и други (лв.)	2 641 570	3 733 172	1 046 296	224 504	0	7 645 542
- за събиране, включително разделно на битовите отпадъци и транспортирането им до депата или други инсталации и съоръжения за третирането им (лв.)	24 560 952	83 708 634	30 132 037	48 396 598	64 708 788	251 507 009
- за проучване, проектиране, изграждане, поддържане, експлоатация, закриване и мониторинг на депата за битови отпадъци или други инсталации или съоръжения за обезвреждане, рециклиране и оползотворяване на битови отпадъци, включително отчисленията по чл. 60 и 64 от Закона за управление на отпадъците	22 594 300	68 759 456	19 738 870	41 892 387	43 797 732	196 782 745
- за почистване на уличните платна, площадите, алеите, парковете и другите територии от населените места, предназначени за обществено	12 311 901	49 846 886	24 682 747	43 038 135	87 839 227	217 718 896

	Малки общини (под 10 хил.жители)	Средни общини (10-50 хил. жители)	Големи общини (50-100 хил.жители)	Много големи общини (над 100 хил.жители)	Столична община	България
ползване						
Брой на населението (средногодишно)	758 211	2 313 767	1 061 180	1 565 104	1 326 775	7 025 037
Количество на отпадъците (тона)	214 419	1 518 315	388 303	661 521	384 224	3 166 782
Разходи на 1 жител (лв.)						
Общо стойност на одобрената план-сметката по чл. 66 от ЗМДТ за 2018 г. и изпълнение към 31.12.2018 г. (лв.), в т.ч.:	82,09	89,05	71,24	85,33	147,99	95,91
- за осигуряване на съдове за съхраняване на битовите отпадъци - контейнери, кофи и други (лв.)	3,48	1,61	0,99	0,14	0,00	1,09
- за събиране, включително разделно на битовите отпадъци и транспортирането им до депата или други инсталации и съоръжения за третирането им (лв.)	32,39	36,18	28,39	30,92	48,77	35,80
- за проучване, проектиране, изграждане, поддържане, експлоатация, закриване и мониторинг на депата за битови отпадъци или други инсталации или съоръжения за обезвреждане, рециклиране и оползотворяване на битови отпадъци, включително отчисленията по чл. 60 и 64 от Закона за управление на отпадъците	29,80	29,72	18,60	26,77	33,01	28,01
- за почистване на уличните платна, площадите, алеите, парковете и другите територии от населените	16,24	21,54	23,26	27,50	66,21	30,99

Анализ на финансовите потоци

	Малки общини (под 10 хил.жители)	Средни общини (10-50 хил. жители)	Големи общини (50-100 хил.жители)	Много големи общини (над 100 хил.жители)	Столична община	България
места, предназначени за обществено ползване						
Разходи на 1 тон отпадък (лв.)						
- за осигуряване на съдове за съхраняване на битовите отпадъци - контейнери, кофи и други (лв.)	12,32	2,46	2,69	0,34	0,00	2,41
- за събиране, включително разделно на битовите отпадъци и транспортирането им до депата или други инсталации и съоръжения за третирането им (лв.)	114,55	55,13	77,60	73,16	168,41	79,42
- за проучване, проектиране, изграждане, поддържане, експлоатация, закриване и мониторинг на депата за битови отпадъци или други инсталации или съоръжения за обезвреждане, рециклиране и оползотворяване на битови отпадъци, включително отчисленията по чл. 60 и 64 от Закона за управление на отпадъците	105,37	45,29	50,83	63,33	113,99	62,14

Източник: Министерство на финансите, собствени изчисления

II.2.3. Финансиране от ПУДООС

Изразходваните средства за безвъзмездна помощ от ПУДООС по политики на околната среда в периода 2014-2018 г. са представени в следващата таблица. Не се наблюдава ясно изразена тенденция в динамиката на финансирането по политиката, свързана с управлението на отпадъците, което е обуславя от механизма на отпускане на средствата (на проектен принцип и след включване на съответния проект в приложение към Закона за държавния бюджет на Република България за съответната година. Като цяло през разглеждания период спада относителният дял на финансирането на проекти по отпадъците в общо предоставената безвъзмездна помощ от ПУДООС (от 56.1% през 2015 г. на 33.8% през 2018 г.).

Таблица 10. Изразходвани средства за безвъзмездна помощ от ПУДООС по политики на околната среда (лв.)

	2014	2015	2016	2017	2018
Политика в областта на управлението на водите	18 426 191,00	32 118 114,65	35 779 894,69	30 812 696,00	39 685 226,00
Политика в областта на управлението на отпадъците	15 351 713,00	47 242 717,20	37 292 204,25	19 143 027,00	22 154 712,00
Политика в областта опазване чистотата на атмосферния въздух	29 861,00	75 000,00	114 000,00	139 989,00	75 200,00
Политика в областта на управлението на биоразнообразието	417 850,00	596 781,70	500 541,23	801 964,00	359 349,00
Политика за повишаване на общественото съзнание и култура, информационна и образователна дейност	2 920 868,00	4 127 413,85	3 624 848,71	3 628 550,00	3 313 518,00
Всичко	37 146 483,00	84 160 027,40	77 311 488,88	54 526 226,00	65 588 005,00

Източник: МОСВ

ПУДООС финансира следните групи проекти, свързани с управлението на отпадъците:

- Закриване и рекултивация на общиски депа за битови отпадъци
- Разширение, реконструкция и модернизация на регионални депа за битови отпадъци
- Изграждане на сепариращи инсталации за битови отпадъци

II.2.4. Възможности за финансиране на изграждането и експлоатацията на инфраструктура за управление на отпадъците

Общините в България имат отговорят за предоставянето на следните три важни услуги, свързани с управлението на отпадъците:

- събиране на битовите отпадъци и транспортирането им до инсталации и съоръжения за третирането им, както и осигуряване на съдове за събиране на битовите отпадъци, с изключение на разделното събиране, предварителното съхраняване и транспортирането на битовите отпадъци, попадащи в управлението на масово разпространени отпадъци по Закона за управление на отпадъците
- третиране на битови отпадъци, необхванати в управлението на масово разпространените отпадъци, както и проучване, проектиране, изграждане, поддържане, експлоатация, закриване и мониторинг на депата за битови отпадъци и/или други инсталации или съоръжения за оползотворяване и/или обезвреждане на битови отпадъци
- поддържане на чистотата на уличните платна, площадите, алеите, парковете и другите територии от населените места и селищните образувания в общината, предназначени за обществено ползване

Предоставянето на тези услуги включва както изграждането на съответната инфраструктура, така и нейната експлоатация. За целта на основание чл.62 от Закона за местните данъци и такси общините събират такса за битови отпадъци. Размерът на таксата се определя като промил върху данъчната оценка/отчетната стойност на съответния имот, като се заплаща от неговия собственик – население/юридически лица.

При определянето на нивото на таксата за населението е необходимо да се съблюдава изискването за таван на поносимост. Съгласно европейските изисквания, таванът на поносимост за разходите за управление на отпадъците (това са разходите на общините без тези за поддържане на чистота на обществени площи) се определя като 1,5% от средногодишните доходи на най-нискодоходните групи от населението (1-3 децилна група). В следващата таблица е представено изчисляването на тавана на поносимост средно за страната.

Таблица 11. Таван на поносимост на разходите за управление на отпадъците за населението и възможни

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Приходи от ТБО (лв.)	489 847 933	504 210 745	513 023 888	553 016 776	561 808 191	590 815 657
Финансиране на разходи за управление на отпадъците (без разходи за чистота) (лв.)	158 283 458	162 924 481	165 772 252	178 695 063	181 535 814	190 908 931
Население (бр.)	7 265 115	7 223 937	7 177 991	7 127 822	7 075 947	7 025 037
Финансиране на управлението на отпадъците/1 жител (лв.)	21,8	22,6	23,1	25,1	25,7	27,2
Годишен доход на 1 домакинство - средно за България (лв.)	11 420	11 666	11 883	12 112	12 836	13 450

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Годишен доход на 1 лице от домакинство - средно за България (лв.)	4 814	4 813	4 953	5 167	5 586	6 013
Средна големина на 1 домакинство (бр.лица)	2,37	2,42	2,40	2,34	2,30	2,24
Годишен доход на 1 домакинство от 1-3 децилна група (лв.)	6 019	6 148	6 263	6 383	6 765	7 088
Годишен доход на 1 лице от домакинство 1-3 децилна група (лв.)	2 537	2 537	2 610	2 723	2 944	3 169
Праг на поносимост на населението за разходи за управление на отпадъците (лв.) - 1,5% от дохода	38,1	38,0	39,2	40,8	44,2	47,5
Разлика до тавана на поносимост (лв.)	16,3	15,5	16,1	15,8	18,5	20,4
Средства, които населението може да осигури до достигане на тавана на поносимост (лв.)	118 197 791	111 932 591	115 280 823	112 451 978	130 930 048	143 022 188

Изчисленията от таблицата показват, че понастоящем средствата от такса за битови отпадъци, които населението плаща за управлението на отпадъци, са по-ниски от тавана на поносимост. Разликата между понастоящем заплащаните средства на 1 жител и тавана на поносимост са 20,40 лв./1 жител. Средствата, които биха се събрали от населението ако се вдигнат таксите до тавана на поносимост, са около 143 млн. лв./год, което е много по-ниско от средствата, които са разчетени като разходи за инфраструктура за управление на отпадъците. Всичко това показва, че са необходими допълнителни източници на средства, извън общинските бюджети.

Основни изводи и препоръки

Промяната в методологията на статистическо отчитане на разходите за околна среда и в т.ч. разходите за управление на отпадъците в резултат от приемането на Регламент за изменение (Регламент (ЕС) № 538/2014) на Регламент 691/2011 Икономически сметки за околната среда, изисква различен подход при информационното обезпечаване, анализа и оценката на разходите за данните. Това налага разделянето на анализирания период на два под-периода съответно 2008-2013 г. и 2014-2018 г. и прави невъзможна директната съпоставка на данните от двата под-периода.

Независимо от тези особености и ограничения в информационното осигуряване, въз основа на анализа могат да се направят следните по-важни изводи и препоръки:

- Разходите за управление на отпадъците имат най-висок дял в общите разходи за опазване на околната среда в България като този дял непрекъснато нараства и изпреварват всички останали сектори на околната среда.
- Основните сектори, в които се извършват разходи по управлението на отпадъците са индустрията и публичния сектор (за управление на битовите отпадъци от общините).
- Главните източници за финансиране на оперативните разходи за управление на битовите отпадъци са собствените средства на организациите за оползотворяване на отпадъците и постъпления от такса за битови отпадъци, реализирани от общините.
- Водещият източник за финансиране на инвестиционните разходи за управление на МРО са собствените средства на организациите по оползотворяване. Останалите средства за третиране на битовите отпадъци се осигуряват от целеви средства по линия на държавния бюджет, собствени средства на общините и безвъзмездно финансиране (по линия на ОПОС и ПУДООС, в т.ч. от ДБ).
- ОПОС е водещият източник за финансиране на публична инфраструктура в управлението на битовите отпадъци. През програмен период 2007-2013 г. по програмата са финансирани инвестиционни проекти в 20 РСУО в т.ч.: клетки на депа за битови отпадъци с общ капацитет 6 408 887 тона; инсталации за предварително третиране на смесени битови отпадъци с общ капацитет 387 065 тона/год; инсталации за компостиране на зелени отпадъци с общ капацитет 200 667 тона/год; инсталации за анаеробно разграждане с общ капацитет 20 000 тона/год и др. През програмен период 2014-2020 г. са финансирани инвестиционни проекти в 24 РСУО в т.ч.: за изграждане на инсталации за предварително третиране на отпадъци; инсталации за компостиране на зелени отпадъци и инсталации за анаеробно разграждане.